

Learoesoejkesje Jåa2 duedtie

Dette er en sørsamisk oversettelse av den fastsatte læreplanteksten.
Læreplanen er fastsatt på nordsamisk.

Vihtiestamme goh mieriedimmie Saemiedigkeste 09.02.2021
reaktavåaroemisnie laakesne snjaltjen 17. biejjeste 1998 nr. 61
maadthskuvlen jïh jåarhkeööhpehtimmien bijre (ööhpehtimmielaake) § 6-4
mubpie lihtse.

Faamosne 01.08.2021 raejeste

Faagen bijre

Faagi relevaanse jñh vihkeles aarvoeh

Jåa2 duedtie lea duedtie-dorjesh darjodh jñh evtiedidh mah duedtieaerpievuekieh jñh vytnesjimmieaerpievuekieh gorredieh. Praktihkeles barkoen tjirrh aerpievuekien jñh orresjugniedihks duedtine ovmessie iebnijste jñh ovmessie barkoevuekiejgumie, dirregigujmie jñh maasjinajgumie learohkh lerieh vytnesjidh jñh guarkedh duedtiefaaagi sjjerevoeth. Dah aaj maahtoem evtiedieh jñjtjeraarehke barkedh sjugniedihks prosessine. Programmefaagh edtjeh viehkiehtidh dorjesh evtiedidh mah nænnoesvoetem, kvaliteetem, kultuvrem jñh histovrijem vâaroeminie utnieh. Dah aerpievuekien vætnoedaajroem jâerhkieh jñh vierhtieh gorredieh bâetijen aajkan.

Programmefaagh edtjeh vytnesjæjjah ryöjrehtidh mah maehtieh duedtiedaerpiesvoetem gaptjedh gelliesâarhts âestiejidie, dovne privaate jñh byögkeles jñh kreatijve jielemh. Gaajhkh faagh edtjeh viehkiehtidh lierehtimmien aarvoevâaromem realiseeredh. Jåa2 duedtie edtja viehkiehtidh guktie learohkh faageles identiteetem evtiedieh, eatnemem ååktöeh jñh daajroem åadtjöeh gellievoeten bijre jñh man jeereldihkie aerpievuekieh jñh kultuvreaerpie lea. Aalkoeåålmegeperspektijven, saemien aarvoej jñh saemien gieli mietie learohkh daajroem reeblich vüekiej jñh voeti bijre, sosijaale njoelkedassh, rituaalh, etihke jñh estetihkeles vüekiej bijre. Lierehtimmie programmefaagine edtja ektiedahkoem, sjugniedimmieaavoem, individuelle evtiedimmiem vedtedh jñh meatan årrodh demokraateles prosessine. Programmefaagh Leah aaj mahtedh njoelkedassh jñh latjkoeh digkiedidh mah barkoetsiehkieh stuvrieh jñh jñjtse praksisen bijjelen ussjedatdedh.

Jarngiebiehkieh

Hammoedimmie, produksjovne jñh kultuvreaerpie

Jarngiebiehkie hammoedimmie, produksjovne jñh kultuvreaerpie lea mahtedh iebnh damtijidh, veeljedh, veedtjedh jñh dejstie vytnesjidh aepievuekien vüekiej mietie. Lea aaj duedtiem darjodh viehkine aepievuekien jñh jeatjah sjiehteles teknikijste. Lea aaj eadtjohkelaakan faagebaakoetjierth duedtteste nuhtjedh jñh daajroem evtiedidh ovmessie duedtieaerpievüekiej bijre jñh dejtie ååktedh.

Ïebnegoerkese, ovmessie dirregh

Jarngiebiehkie iebnegoerkese jñh dirregh Leah eatnemeiebnie jñh jeatjah iebnie jñjtsevoeth guarkedh juktie funksjonelle dorjesh sjugniedidh. Edtja aaj darjodh, gorredidh jñh sjiehteles dirregh jñh maasjinah darjodh siejhme healsoe-, byjrese- jñh jearsoesvoetenjoelkedassi mietie.

Duedtie- jïh hammoeprosessh

Jarngbiehkie duedtie- jïh hammoeprosessh lea voerkesvoetem evtiedidh hammoen jïh funksjovnen jïh klaeriej jïh ïebni bijre goh biehkïeh aerpievuekien duedtesne. Edtja aaj maehdedh jïjtse jïh mubpiej barkoeprosessh vuarjasjidh jïh dokumenteeredh. Lea aaj åssjalommesh båtijen aejkien hammoen bijre evtiedidh jïh orre dorjesi bijre mah biehkïeh utnieh aerpievuekien duedteste

Dåaresthfaageles teemah

Almetjehealsoe jïh jieledemaalveme

Jåa2 duedtesne dihte dåaresthfaageles teema almetjehealsoe jïh jieledemaalveme lea fysiske jïh kreatijvelaakan duedtime barkedh. Lea aaj barkoievuekieh evtiedidh mah hijven barkoievuekieh, ergonomeles barkoievuekieh, barkoeaavoem jïh haalvemedomtesem vedtieh, jïh mah learohki identiteetem nænnoestieh. Akte sjïehtesjamme bielie barkoste duedtime lea aaj siejhme healsoe-, byjrese- jïh jearsoesvoetenjoelkedassi mietie barkedh, jïh åtnoe vaarjelimmiedalhketjijstie, daataplaerijste jïh åtnoebihkedassijste jïh våårege årrodh gosse tjemikalijh åtnasuvvieh.

Monnehke evtiedimmie

Jåa2 duedtesne dihte dåaresthfaageles teema nænnoes evtiedimmie lea laejhtekslaakan ussjedattedh hammoen bijjelen praktikheles barkosne duedtime. Lea aaj eatnemevierhtide dejnie ovmessie jaepieboelhkine jïh boelhkine nuhtjedh juktie duedtidorjesh darjodh mah Leah monnehke, funksjonelle jïh båtijen aajkan dorjesovveme. Lea daajroem utnedh guhkiem bierkenidh eatnaminie ektine, jïh lissiehtamme voerkesvoete nænnoes åtnoen bijre eatnemen vierhtijste jïh orresistie åtnoen bijre ïebnijste. Jåa2 duedtie lea bielie barkoste veartenen eatneme- jïh kultuvreaerpiem gorredidh, jïh viehkehte regijonaale jïh voenges kultuvrh jïh dorjesh eevtjedh.

Vihkeles tjiehpiesvoeth

Njaalmeldh tjiehpiesvoeth

Njaalmeldh tjiehpiesvoeth Jåa2 duedtesne lea guarkedh jïh faagegielem nuhtjedh gosse barkoeprosessi, loetemi jïh faageles vuarjasjimmiej bijre soptseste. Lea aaj maehdedh goltelidh jïh vaastahtahkh vedtedh faahketji jïh ryöjreldihkie soptsestalleemisnie åstijigujmie dienesji jïh dongkemi bijre. Lea aaj maehdedh digkiedidh, ussjedattedh jïh faageles teemah åehpiedehtedh oktegh jïh mubpiejgumie ektine.

Maehtedh tjaeledh

Maehtedh tjaeledh Jáa2 duedtesne lea faageterminologijem j̄ih jeereldihkie tjaelemevuekieh nuhtjedh juktie barkoeprosessh, dorjesh j̄ih dienesjh t̄īelkestidh. Lea goerehtidh j̄ih faageles teemaj j̄ih gyhtjelassi bijjeli ussjedattedh, argumentasjovnem tseegkedh j̄ih gaaltijh laejhtehkslaakan nuhtjedh mah leah ussjedammes. Maehtedh tjaeledh lea aaj kvaliteetem gorredidh j̄ijtse teekstine.

Maehtedh lohkedh

Maehtedh lohkedh Jáa2 duedtesne lea teeksth, faagelidteratuvrem, visuelle áehpiedehtemh, væhtah j̄ih symbovlh guarkedh j̄ih nuhtjedh saemiej j̄ih jeatjah aalkoeáálmegi vætnosne j̄ih kultuvrevuekine. Lea aaj gaaltijh laejhtehkslaakan nuhtjedh mah leah ussjedammes. Lea aaj maehtedh lohkedh j̄ih guarkedh átnoebihkedassh, barkoe-, j̄ih jearsoesvoetebihkedassh, barkoeguvvieh j̄ih jeatjah buerkiestimmieh barkoen bijre, væhtajugmie j̄ih symbovlugmie

Maehtedh ryöknedh

Maehtedh ryöknedh Jáa2 duedtesne lea gaskenasjonaale j̄ih saemien möölegeektievoeth nuhtjedh juktie iebneátnoem j̄ih áasah ryöknedidh. Lea aaj konstruksjovnh analyseeredh j̄ih ryöknedidh j̄ih möönsterh ovmessie duedtiedorjesidie s̄īehtedidh.

Digitaale tjehpiesvoeth

Digitaale tjehpiesvoeth Jáa2 duedtesne lea maehtedh bīevnesh duedtien j̄ih hammoeprosessi bijre veedtjedh, j̄ih dej bijre bīevnedh oktegh j̄ih mubpiejgumie ektine viehkine digitaale vierhtijste. Digitaale tjehpiesvoeth lea aaj bīevnesh vuarjasjidh, gīetedidh j̄ih viertiestidh, gaaltijelaejhtehks árrodh j̄ih gaaltijidie vuesiehtidh. Lea aaj etihkeles voerkesvoetem evtiedidh j̄ih digitaale vuarjasjimmiefaamoem vuesiehtieh gosse njoelkedassh j̄ih náármh fulkie.

Maahtoelmieh j̄ih vuarjasjimmie

Ávnnasmáhttu, duddjon ja kulturárbi

Kompetansemål etter materialkunnskap, duodji-/duodje-/ duedtie-utøvelse og kulturarv

Lierehtimmien ulmie lea learohke edtja maehtedh

- iebnh veeljedh, tjöönghkedh jñh vöörhkedh maereleslaakan, etihkeleslaakan jñh byjresevoerkeslaakan, voenges vierhtiej jñh aerpievuekiej mietie
- tjjelkestidh jñh ussjedadtedh mah jñjtsevoeth jñh funksjovnh eatnemeiebnh jñh jeatjah myövvhkes, garre jñh plastiske iebnh utnieh, jñh dam nuhtjedh barkoevuekine jñh teknihkine duedtieprosessine
- öörnegem höölstedh jñjtse barkoesijjesne mubpiejgumie ektine, jñh dalhketjñh jñh maasjinah nuhtjedh siejhme healsoe-, byjrese- jñh jearsoesvoetenjoelkedassi mietie, gusnie aaj ergonomijem gorrede
- duedtiem darjodh aerpievuekien möönsteri jñh hammoej mietie jñh ovmesse duedtieteknihh nuhtjedh
- faageterminologijem jñh aerpievuekien saemien möölegeektievoeth nuhtjedh jñh dej bijjelen ussjedadtedh dennie praktihkeles barkosne
- duedtiem nuhtjedh jñjtse faageles identiteetem, ektiedimmiem jñh gellievoetem aalkoeaåalmegeperspektijvesne vuesiehtidh
- duedtieh vuarjasjidh, viertiestidh jñh tjjelkestidh ovmesse dajvijste Saepmesne
- ovmesse dírregh jñh Raassinah jñh sjehteles teknologijem nuhtjedh gosse barkeminie garre, plastiske jñh myövvhkes iebnigumie jñh dejtie laavka
- aelhie gorredimmiem tjírrehtidh dírregijstie, dalhketjijstie jñh maasjinijste siejhme healsoe-, byjrese- jñh jearsoesvoetenjoelkedassi mietie
- iebni nænnoesvoetem jñh dávvomenuepieh jñh orresistie átnoem vuarjasjidh, jñh iebnide nænnoeslaakan nuhtjedh
- laejhtekslaakan jñh etihkeleslaakan ussjedadtedh átnoen jñh bievnemen bijjelen duedteste ovmesse ektiedimmine
- sjjissah, möönsterh jñh barkoeguvvieh gietine jñh digitaale vierhtiejgumie stueriedidh jñh unniedidh, jñh dejtie praktihkeles barkosne nuhtjedh
- vætnoefaageles kvaliteetem vuarjasjidh jñjtse jñh mubpiej barkosne, funksjovnen, estetihken jñh nænnoesvoeten bijre
- voenges jñh regijonaale duedtieaerpievuekieh tjjelkestidh histovrijes perspektijvesne, jñh digkiedidh guktie maahta aerpievuekide vaarjelidh jñh evtiedidh bætijen aajkan
- digkiedidh mah krievenassh jñh vuartoeh mah biejesuvvieh akten seamnavyörtegs jñh feerhmeles barkoeektievoetese, jñh buerkiestidh mah diedth jñh reaktah barkoefaaliije jñh barkoevaeltije barkoejliedisnie utnieh

Jaabnan vuarjasjimmie

Jaabnan vuarjasjimmie edtja viehkiehtidh lieremem eevtjedh jñh maahtoem evtiedidh. Learohkh maahtoem vuesiehtieh jñh evtiedieh programmefaagesne iebnedaajroe, duedtiebarkoe jñh kultuvreaerpie gosse daajroeh, tjiehpiesvoeth jñh laejhtehks ussjedimmiem nuhtjiej barkoelaavenjassh loetedh programmefaagesne. Lohkehtæjja edtja sjehteladtedh guktie learohkh leah

meatan j̄ih lieremelastose s̄j̄iehteladtedh jeereldihkie barkoelaavenjassi tj̄j̄rrh. Lohkehtæjja maahta barkoelaavenjassh vedtedh mah ḡaabpegh programmefaagh geptj̄ieh. Lohkehtæjja j̄ih learohkh edtj̄ieh dialogesne årrodh learohki evtiedimmien bijre programmefaagesne iebnedaajroe, duedtiebarkoe j̄ih kultuvreaerpie. Learohkh edtj̄ieh nuepiem åadtjodh vuesiehtidh maam haalvoeh j̄ih j̄ijtsh faageles evtiedimmien bijjelen ussjedadtedh. Lohkehtæjja edtja dan guhkiebasse lieremen bijre bihkedidh j̄ih lierehtimmiem s̄j̄iehteladtedh guktie learohkh maehtieh bihkedimmiem nuhtjedh s̄j̄ijen maahtoem programmefaagesne evtiedidh.

Galhkuvevuvarjasjimmie

Galhkuvevuvarjasjimmie edtja dam tj̄åenghkies maahtoem vuesiehtidh maam learohke programmefaagesne iebnedaajroe, duedtiebarkoe j̄ih kultuvreaerpie åtna gosse lierehtimmiem programmefaagesne galhkoeh. Lohkehtæjja edtja soejkesjidh j̄ih s̄j̄iehteladtedh guktie learohke åådtje s̄j̄ijen maahtoem programmefaagesne vuesiehtidh jeereldihkie vuekiejgumie. Maahtoelmiej mietie lohkehtæjja edtja vuvarjasjidh guktie learohke goerkesem vuesehte, maahta ussjedadtedh j̄ih laejhtehtkslaakan ussjedidh, j̄ih guktie learohke haestemh haalvoeh j̄ih laavenjassh luata ovmesse ektiedimmine. Lohkehtæjja edtja karakterem programmefaagesne iebnedaajroe, duedtiebarkoe j̄ih kultuvrebarkoe bīejedh dan maahtoen mietie learohke vuesehte gosse soejkesje, tj̄j̄rrehte, vuvarjesje j̄ih dokumenteerie j̄ijtse faageles barkoem.

Duodji- ja designproseassat

Kompetansemål etter duodji/duodje/duedtie og designprosesser

Lierehtimmiem ulmie lea learohke edtja maehtedh

- iebnh, tekniikh, klaerieh j̄ih hammoeh kraanskodh j̄ih nuepieh goerehtidh dorjeseevtiedæmman duedtesne
- barkoeguvvieh, sj̄issah j̄ih maallh ḡietine j̄ih s̄j̄iehteles digitaale vierhtiejgumie darjodh evtiedimmesne orre dorjesijstie
- duedtidorjesem evtiedidh åssjalommeste gaervies illedahkese, iebneveeljemem, produktiviteetem j̄ih dienestem vuvarjasjidh j̄ih dam åehpiedehtedh aktene maarkedebievnesoejkesjisnie
- goerehtidh, skraejriem åadtjodh saemien symbovlijste j̄ih hammoste, saemien tjaalehtjimmeste j̄ih aalkoeåålmegi vætnoste j̄ih
- tjeahpoevuekijste j̄ijtse barkosne hammoeprosessem j̄ih aerpievuekien duedtieprosessem dokumenteeredh j̄ih dan bijre bievnedh
- sīejhme njoelkedassh maadthdarjomereaktan bijre nuhtjedh j̄ih tj̄jelkestidh
- duedtiesiebrieh, tjeahpoesiebrieh j̄ih jeatjah institusjovnij bijre Saepmesne bievnedh, guktie dejtie nuhtjedh j̄ih ussjedadtedh dej råållan bijjelen seabradahkesne

Jaabnan vuarjasjimmie

Jaabnan vuarjasjimmie edtja viehkiehtidh lieremem eevtjedh jïh maahtoem evtiedidh. Learohkh maahtoem vuesiehtieh jïh evtiedieh programmefaagesne duedtie jïh hammoeprosessh gosse daajroeh, tjiehpiesvoeth jïh laejhtehks ussjedimmiem nuhtjeh barkoelaavenjassh programmefaagesne loetedh. Lohkehtæjja edtja sjiehteladtedh guktie learohkh Leah meatan jïh lieremelastose sjiehteladtedh jeereldihkie barkoelaavenjassi tjïrrh. Lohkehtæjja maahta barkoelaavenjassh vedtedh mah gåabpegh programmefaagh geptjeh. Lohkehtæjja jïh learohkh edtjeh dialogesne årrodh learohki evtiedimmiem bijre programmefaagesne duedtie jïh hammoeprosessh. Learohkh edtjeh nuepiem åadtjodh vuesiehtidh maam haalvoeh, jïh jïjtsh faageles evtiedimmiem bijjelen ussjedadtedh. Lohkehtæjja edtja dan guhkiebasse lieremen bijre bihkedidh jïh lierehtimmiem sjiehteladtedh guktie learohkh maehtieh bihkedimmiem nuhtjedh sijjen maahtoem programmefaagesne evtiedidh.

Galhkuvevuarjasjimmie

Galhkuvevuarjasjimmie edtja dam tjåenghkies maahtoem vuesiehtidh maam learohke åtna programmefaagesne duedtie jïh hammoeprosessh gosse lierehtimmiem programmefaagesne galhkoeh. Lohkehtæjja edtja soejkesjidh jïh sjiehteladtedh guktie learohke åadtje sov maahtoem programmefaagesne jeereldihkie vukiejgumie vuesiehtidh. Maahtoelmiej mietie lohkehtæjja edtja vuarjasjidh guktie learohke vuesehte satne guarkoe, maahta ussjedadtedh jïh laejhtehkslaakan ussjedidh, jïh guktie learohke haestemh haalvoeh jïh laavenjassh luata ovmessie ektiedimmine. Lohkehtæjja edtja karakterem programmefaagesne duedtie jïh hammoeprosessh biejedh dan maahtoen mietie learohke vuesehte gosse soejkesje, tjïrrehte, vuarjesje jïh dokumenteerie jïjtse faageles barkoem.

Vuarjasjimmieöörnege

Galhkuvevuarjasjimmie

Ïebnedaajroe, vytnesjimmie jïh kultuvreaerpie: Learohke edtja aktem galhkuvekarakterem utnedh.

Duedtie- jïh hammoeprosessh: Learohke edtja aktem galhkuvekarakterem utnedh.

Eksamene learoehkidie

Eksamene learoehkidie Ïebnedaajroe, vytnesjimmie jïh kultuvreaerpie jïh duedtie jïh hammoeprosessh: Learohke edtja dåaresthfaageles eksamenem

vaeltedh gusnie doh ektie programmefaagh leah meatan. Eksamene voenges dorjesávva jïh sensuereeme sjædta. Eksamene edtja ryöjredimmiebeliem utnedh.

Eksamene privatistide

Ïebnedaajroe, vytnesjimmie jïh kultuvreaerpie: privatiste edtja tjaaleldh eksamenem vaeltedh programmefaagesne. Eksamene voenges dorjesávva jïh sensuereeme sjædta. Fylhkentjïelte muana mejtie privatisth edtjïeh ryöjredimmiebeliem åadtjodh voenges vadteme eksamenisnie. Duedtie- jïh hammoeprosessh: privatiste edtja tjaaleldh eksamenem vaeltedh programmefaagesne. Eksamene voenges dorjesávva jïh sensuereeme sjædta. Fylhkentjïelte muana mejtie privatisth edtjïeh ryöjredimmiebeliem åadtjodh voenges vadteme eksamenisnie. Ïebnedaajroe, vytnesjimmie jïh kultuvreaerpie jïh duedtie- jïh hammoeprosessh: Privatiste edtja dåaresthfaageles eksamenem vaeltedh daejnie ektie programmefaagine. Eksamene voenges dorjesávva jïh sensuereeme sjædta. Fylhkentjïelte muana mejtie privatisth edtjïeh ryöjredimmiebeliem åadtjodh voenges vadteme eksamenisnie.